

VOORSTEL VAN WET HOUDENDE EEN VERBOD OP HET PRODUCEREN VAN ELEKTRICITEIT MET BEHULP VAN KOLEN (Wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie)

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is om CO₂-reductie te bewerkstelligen bij kolengestookte elektriciteitscentrales om klimaatverandering tegen te gaan en dat de meest geëigende maatregel daartoe een verbod op het gebruik van kolen is voor elektriciteitsopwekking door deze centrales;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

In deze wet wordt verstaan onder:

- kolen: producten van de GN-codes 2701, 2702 en 2704 als bedoeld in bijlage I bij Verordening (EEG) nr. 2658/87 van de Raad van 23 juli 1987 met betrekking tot de tarief- en statistiekomenclatuur en het gemeenschappelijk douanetarief (PbEU 1987, L 256);
- netto elektrisch rendement: de aan het landelijk hoogspanningsnet, bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder j, van de Elektriciteitswet 1998, geleverde elektriciteit gedeeld door de energie-inhoud van de ingezette brandstoffen;
- Onze Minister: Onze Minister van Economische Zaken en Klimaat;
- productie-installatie: een installatie, bestaande uit één of meer productie-eenheden, voor de opwekking van elektriciteit.

Artikel 2

Het is verboden om in een productie-installatie elektriciteit op te wekken met behulp van kolen.

Artikel 3

1. Het verbod, bedoeld in artikel 2, is:

- a. tot en met 31 december 2024 niet van toepassing op een productie-installatie met een netto elektrisch rendement van 40% of meer, en;
- b. tot 1 januari 2030 niet van toepassing op een productie-installatie met een netto elektrisch rendement van 44% of meer.

2. Het netto elektrisch rendement wordt bepaald over de laatste vijf jaar dat een productie-installatie in bedrijf is geweest of, indien een productie-installatie minder dan vijf jaar in bedrijf is, over de periode dat een productie-installatie elektriciteit heeft geleverd aan het landelijk hoogspanningsnet met een minimum van een jaar.

3. In het geval van levering aan een warmtenet als bedoeld in artikel 1 van de Warmtewet, wordt het netto elektrisch rendement wat betreft de elektriciteitslevering berekend door de aan het landelijke hoogspanningsnet geleverde elektriciteit te verhogen

met de elektriciteitsderving als gevolg van de warmtelevering.

4. In geval in een productie-installatie naast kolen een of meer andere brandstoffen worden gestookt, wordt het netto elektrisch rendement, in de periode bedoeld in het eerste lid onder b, wat betreft de energie-inhoud van de ingezette brandstoffen gecorrigeerd voor de energie-inhoud van de brandstoffen die additioneel aan kolen worden gebruikt.

5. Op verzoek van Onze Minister overlegt degene die een productie-installatie exploiteert de gegevens over het netto elektrisch rendement van de productie-installatie.

Artikel 4

Onze Minister kan op verzoek van een exploitant van een productie-installatie een tegemoetkoming verlenen indien de desbetreffende exploitant aantoont dat hij ten gevolge van het verbod, ten opzichte van andere exploitanten van een kolengestookte productie-installatie, onevenredig zwaar wordt geraakt.

Artikel 5

Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin zij wordt geplaatst.

Artikel 6

Deze wet wordt aangehaald als: Wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMEEN

1. Aanleiding

Met het sluiten van de Overeenkomst van Parijs eind 2015 die onderdeel is van het Klimaatverdrag, is een belangrijke stap gezet om klimaatverandering tegen te gaan. De partijen bij het verdrag hebben afgesproken dat ze de opwarming van de aarde zullen beperken tot ruim onder de 2 graden en ernaar zullen streven deze te beperken tot 1,5 graad Celsius. Om deze doelen te bereiken dienen de mondiale emissies zo snel mogelijk omlaag gebracht te worden en dient er in de tweede helft van deze eeuw een balans te worden bereikt tussen de uitstoot en opname van broeikasgassen (*klimaatneutraliteit*). Het kabinet Rutte III heeft zich in het regeerakkoord, mede met het oog op de Overeenkomst van Parijs, gecommitteerd aan maatregelen die verder gaan dan de

Europese ambitie van ten minste 40% CO₂-reductie in 2030 (ten opzichte van 1990) en

optellen tot een reductie van de CO₂-uitstoot van 49% in 2030 (ten opzichte van 1990)

in Nederland. Tevens zet het kabinet in op het verhogen van de doelstelling van de

Europese Unie naar een CO₂-reductie van 55% in 2030 (ten opzichte van 1990).

Om aan de CO₂-reductiedoelstelling van 49% te voldoen, moet Nederland haar CO₂-

uitstoot fors reduceren. Een belangrijk deel van deze uitstoot is terug te leiden tot de opwekking van elektriciteit: naar schatting werd in 2016 in Nederland circa 56,4 Megaton

aan CO₂-equivalenten uitgestoten als gevolg van de productie van elektriciteit, van een

totale hoeveelheid uitstoot in Nederland van 197 Megaton (CBS, 2017). In de elektriciteitssector zijn kolengestookte productiecentrales verreweg de grootste uitstoters van broeikasgassen. Volgens een analyse van het Planbureau voor de Leefomgeving leidt de in het regeerakkoord Rutte III opgenomen maatregel tot sluiting van kolencentrales

uiterlijk in 2030 in combinatie met een minimum CO₂-prijs in Nederland tot 16 Mton CO₂

reductie in Nederland in 2030. Volgens een recent rapport van Climate Analytics moet rond 2030 kolengestookte elektriciteitsproductie in Europa zijn uitgefaseerd, wil de Europese Unie voldoen aan haar verplichtingen uit de Overeenkomst van Parijs. Climate Analytics is een non profit organisatie die op basis van klimaatwetenschap beleidsoplossingen aandraagt om klimaatverandering tegen te gaan en om duurzame ontwikkelingen te stimuleren. In haar rapport van februari 2017, *A stress test for coal in Europe under the Paris Agreement, scientific goalposts for a coordinated phase-out and divestment*, worden twee scenario's geschetst voor de uitfasering van kolen voor elektriciteitsopwekking, waarbij uit beide scenario's blijkt dat in 2030 geen kolen meer gebruikt mogen worden voor elektriciteitsopwekking in de Europese Unie om te kunnen voldoen aan de verplichtingen uit de Overeenkomst van Parijs.

Met dit wetsvoorstel wordt uitvoering gegeven aan een van de maatregelen die door het kabinet Rutte III in zijn regeerakkoord is aangekondigd ter uitwerking van zijn ambitie

om tot een reductie van de CO₂-uitstoot van 49 procent in 2030 (ten opzichte van 1990)

te komen; het uiterlijk in 2030 uitfaseren van kolengestookte elektriciteitsopwekking in Nederland.

2. Achtergrond

Op dit moment zijn er in Nederland vijf kolengestookte elektriciteitscentrales in gebruik, waarvan vier bedrijven eigenaar zijn. Drie van deze centrales zijn in de laatste vier jaar in gebruik genomen. De milieuvergunningen voor de drie nieuwste centrales zijn in 2007 en 2008 verleend.

In het Energieakkoord voor duurzame groei van 2013 werd afgesproken dat van de tien kolengestookte elektriciteitscentrales, de vijf oudste kolengestookte elektriciteitscentrales in Nederland zouden worden gesloten. Op basis van het Besluit rendementseisen kolencentrales zijn per 1 januari 2016 drie centrales gesloten en twee per 1 juli 2017. Tevens is in het Energieakkoord afgesproken dat de kolenbelasting werd afgeschaft en dat er maximaal tot 25 petajoule per jaar aan biomassa zou worden gestimuleerd in de overgebleven centrales waarvoor strenge duurzaamheidscriteria gelden.

In november 2015 is er een motie van Tweede Kamerleden Van Veldhoven en Van Weyenberg aangenomen (Kamerstukken II 2015/16, 34302, nr. 60), waarin de regering wordt verzocht een plan op te stellen om kolengestookte elektriciteitscentrales uit te faseren. Een jaar later, en in reactie op het ondertekenen van de Overeenkomst van Parijs, dienden Tweede Kamerleden Pechtold, Klaver en Segers in september 2016 een motie in (Kamerstukken II 2016/17, 34550, nr. 14) die de regering verzocht te waarborgen dat het tijdpad voor sluiting van de Nederlandse kolencentrales in lijn was

met de ambities uit de Overeenkomst van Parijs en een verlaging van de CO₂-uitstoot

met 25% in 2020 en 55% in 2030. Een meerderheid van de Kamer steunde ook deze motie.

Bij brief van 19 januari 2017 heeft het kabinet Rutte II – naar aanleiding van de motie Van Veldhoven en Van Weyenberg - de Kamer geïnformeerd over de verschillende scenario's rondom de kolencentrales in Nederland. Op basis van de voortgangsrapportage van het Energieakkoord was het beeld dat de doelen van het

Energieakkoord binnen bereik waren. Hiermee werd ook 25% CO₂-reductie in 2020 ten

opzichte van 1990 gehaald, zoals nodig om te voldoen aan het vonnis in de Urgenda-zaak. Er was derhalve geen onmiddellijke noodzaak om te besluiten tot uitfasering van de kolencentrales. Mede in verband met het aflopen van de kabinetsperiode is de besluitvorming hierover aan een opvolgend kabinet overgelaten (Kamerstukken II 2016/17, 30196, nr. 505). Datzelfde jaar, sloot Nederland zich tijdens de klimaatop in Bonn aan bij de *Powering Past Coal Alliance*; een internationale alliantie van overheden en bedrijven die zich inzetten voor een snelle uitfasering van kolen in de elektriciteitsproductie.

Het kabinet Rutte III heeft in zijn regeerakkoord opgenomen dat de Nederlandse kolencentrales uiterlijk in 2030 gesloten moeten zijn. Daarmee is de wens uitgedrukt dat er vanaf die tijd in Nederland geen kolengestookte elektriciteitsopwekking meer plaatsvindt.

3. Doel van het wetsvoorstel

Het doel van het wetsvoorstel is om een aanzienlijke reductie van de Nederlandse

uitstoot van CO₂ te bereiken. Het kabinet Rutte III heeft zich in zijn regeerakkoord

gecommitteerd aan maatregelen die optellen tot een reductie van de CO₂-uitstoot van 49

procent in 2030 (ten opzichte van 1990). De realisatie van CO₂-reductie bij Nederlandse

kolengestookte elektriciteitscentrales draagt hier in belangrijke mate aan bij.

Elektriciteitsproductie met kolen is één van de meest CO₂-intensieve methoden om

elektriciteit op te wekken. In Nederland werd in 2016 32,3% van de elektriciteit opgewekt met kolen (Planbureau voor de Leefomgeving, Nationale Energieverkenning

2017). De productie hiervan ging gepaard met ongeveer 29,5 megaton aan CO₂-uitstoot

(Nederlandse emissieautoriteit, emissiecijfers 2013-2016 stationair). Ter vergelijking:

gasgestookte elektriciteitscentrales stoten ongeveer de helft van de hoeveelheid CO₂-uit

per kilowattuur. En bij de productie van elektriciteit met kerncentrales en uit

hernieuwbare bronnen is de CO₂-uitstoot(vrijwel) nihil. Het belang van het uitfaseren

van kolen als brandstof in de elektriciteitsproductie voor het klimaat is daarmee evident.

Om reductie van de CO₂-uitstoot bij kolengestookte elektriciteitsproductiecentrales te

bewerkstelligen, kiest het kabinet voor de invoering van een verbod op het gebruik van kolen als brandstof voor de elektriciteitsproductie. Alternatieve instrumenten, zoals het aanscherpen van de rendementseisen voor deze centrales, het uit de markt halen van ETS-rechten of een verplichting tot CO₂-afvang en opslag (hierna: CCS) zijn door de Minister van Economische Zaken onder het kabinet Rutte II onderzocht maar lijken minder doelmatig, kostenefficiënt en/of juridisch houdbaar. Voor een volledig overzicht van alle onderzochte maatregelen wordt verwezen naar eerder genoemde brief van 19 januari 2017. Op 28 maart 2017 heeft laatstgenoemde Minister voorlichting gevraagd over twee amendementen bij het voorstel van wet tot wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en van de Gaswet (voortgang energietransitie) bij de Afdeling advisering van de Raad van State, die tevens beoogden de rendementseisen voor kolencentrales aan te scherpen. De Raad van State stelde vast dat een sluiting van kolencentrales door middel van het voorschrijven van onhaalbare rendementseisen niet is toegestaan (Kamerstukken II 2016/17, 34627, nr. 15). Dit wegens strijd met richtlijn 2010/75/EU van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 inzake industriële emissies (PbEU 2017, L 334) en omdat dit een oneigenlijk gebruik van regelgeving zou zijn, nu de mogelijkheid om rendementseisen te stellen bedoeld is om de energiezuinigheid van centrales te bevorderen en niet om deze te sluiten.

Het in dit wetsvoorstel opgenomen verbod op het gebruik van kolen voor elektriciteitsopwekking gaat zo snel mogelijk in. Voor de overgangsperioden voor de productie-installaties wordt gedifferentieerd op basis van het netto elektrisch rendement van de centrale. Een hoger netto elektrisch rendement betekent dat een centrale meer

elektriciteit kan produceren met dezelfde hoeveelheid kolen. De CO₂-uitstootper

geproduceerde eenheid elektriciteit is dus hoger naarmate het elektrisch rendement lager is. Het verbod gaat onmiddellijk in voor productie-installaties met een netto elektrisch rendement van minder dan 40%. In Nederland bevinden zich momenteel overigens geen productie-installaties (meer) die met een dergelijk laag rendement met kolen elektriciteit

opwekken. Voor productie-installaties met een netto elektrisch rendement van 40% tot 44% wordt voorgesteld het verbod de facto op 1 januari 2025 in te laten gaan, hetgeen betekent dat zij nog tot en met 31 december 2024 kolen mogen gebruiken voor de elektriciteitsproductie. Ter nadere onderbouwing van deze overgangperiode wordt verwezen naar paragraaf 6.1.

Kolengestookte elektriciteitsproductiecentrales met een netto elektrisch rendement van 44% of meer zijn relatief efficiënt en het minst vervuilend. Voor deze centrales wordt daarom voorgesteld om het verbod pas effect te laten hebben op 1 januari 2030.

4. Voorzienbaarheid van voorgestelde CO₂-reductiemaatregel

Op grond van uitspraken van voorgaande kabinetten en parlementen is al lange tijd voorzienbaar voor eigenaren van kolengestookte productie-installaties dat zij op termijn

geraakt zouden worden door overheidsmaatregelen die beogen de CO₂-uitstoot van

Nederland vergaand te reduceren. Een verbod op het gebruik van kolen ligt thans het

meest voor de hand, omdat dit de meest effectieve manier is om de uitstoot van CO₂ te

beperken. De centrales zijn geschikt voor het opwekken van elektriciteit met behulp van andere brandstoffen dan kolen. Zo blijkt uit onder andere de vergunningen van de verschillende centrales, dat zij in plaats van kolen bijvoorbeeld biomassa, biodiesel, waterstof, gas of ammoniak kunnen gebruiken voor elektriciteitsopwekking. Het in dit wetsvoorstel voorgestelde verbod op het gebruik van kolen bij het opwekken van elektriciteit laat het gebruik van andere middelen voor elektriciteitsopwekking onverlet. Bovendien hebben voorgaande kabinetten de eigenaren van deze centrales mogelijkheden geboden hun centrales aan te passen, zodat deze beter zouden passen in

een CO₂-arme energievoorziening. Hieronder een kort overzicht.

In de periode voor de vergunningverlening voor de drie nieuwe centrales was het

duidelijk dat de CO₂-uitstoot van de nieuwe centrales in de toekomst sterk beperkt zou

moeten worden. In het Energierapport 2005 (Kamerstukken II 2004/05, 29023, nr. 14, p. 26-27) stond al dat de inzet van kolen geen afbreuk mocht doen aan het realiseren

van de CO₂-emissieafspraken en dat gedurende de levensduur de centrales hun CO₂

uitstoot volledig moesten reduceren. Deze lijn is in de periode na publicatie van het Energierapport in communicatie met de Tweede Kamer door de toenmalige Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu meermalen bevestigd. Bijvoorbeeld bij beantwoording van vragen van de Tweede Kamer in 2007 (Handelingen II 2006/07, Aangangsnummer 2001, p.4235-4236) en in 2008 (Kamerstukken II 2008/09, 31510, nr. 2, p. 13 en 16), per brief aan de Tweede Kamer in 2007 (Kamerstukken II 2006/07, 28240 en 29023, nr. 77) en in 2008 (Kamerstukken II 2008/09, 31209, nr. 42, p.22). In haar brief van 28 juni 2007 wees de toenmalige Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu onder meer op de aangescherpte klimaatambitie van het kabinet Balkenende IV, stelde zij vast dat deze ambitie niet zonder gevolgen zou blijven voor de inzet van fossiele brandstoffen en raadde zij aan dat investeerders zich rekenschap zouden geven van de hierdoor veranderende marktcondities.

Ook de Tweede Kamer heeft sinds de vergunningverlening de lange-termijn verenigbaarheid van de nieuwe centrales met de klimaatdoelstellingen veelvuldig ter discussie gesteld. Zo heeft het lid Duyvendak een initiatiefvoorstel ingediend om emissies van kolencentrales te beperken door middel van fiscale maatregelen: het voorstel beoogt

investeringen uit te lokken die de CO₂-uitstoot van kolencentrales verlagentot op of

onder de voorgestelde emissiedrempel (zie: Kamerstukken II 2007/08, 31362). Verder

zijn er diverse moties aangenomen met het oog op beperking van de CO₂-uitstoot van

centrales en uitfasering van het gebruik van kolen, waaronder de motie van het Tweede Kamerlid Vendrik uit 2009 (Kamerstukken II 2009/10, 32123 XIII, nr. 38) en de motie van de Tweede Kamerleden Pechtold, Klaver en Segers uit 2016 (Kamerstukken II 2016/17, 34550, nr. 14).

4.1 Maatregelen van de overheid voor CO₂-reductie

Het kabinet heeft ten tijde van de vergunningverlening, in lijn met onder andere artikel 33 van richtlijn 2009/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 betreffende de geologische opslag van kooldioxide (PbEU 2009, L 140/114), ingezet op de mogelijkheid van CCS bij de productie van elektriciteit met kolen en de eigenaren van nieuwe centrales verplicht deze zo te bouwen dat zij daarvoor gereed zouden zijn. Ook is bij het verstrekken van de vergunningen duidelijk gecommuniceerd door de toenmalige Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en ook de Gemeente Rotterdam dat een vergunning voor de kolencentrales werd afgegeven omdat verwacht

werd dat in tien jaar CCS stand van de techniek zou zijn en grootschalig zou kunnen worden toegepast. Destijds werd CCS gezien als een van de mogelijkheden om op korte termijn CO₂-reductie bij kolengestookte elektriciteitscentrales tot stand te brengen.

In dat kader heeft het kabinet destijds ook toegezegd om hiervoor financiële middelen vrij te maken, en gaf daarbij aan dat deze middelen van tijdelijke aard zouden zijn en dat zodra de ontwikkelings- en demonstratiefase was afgerond, de eigenaren van de centrales deze kosten volledig voor eigen rekening zouden moeten nemen (zie: Kamerstukken II 2006/07, 28240, nr. 77). De eigenaren van de nieuwe centrales hebben in reactie hierop aangegeven de centrales geschikt te maken voor CCS. Uiteindelijk hebben initiatiefnemers van het eerste grootschalige demonstratieproject voor CCS in Europa, het Rotterdamse CCS-project ROAD, zich in 2017 teruggetrokken uit dit project. Hierdoor is anders dan destijds voorzien het op dit moment nog niet mogelijk om CCS toe te passen door centrales. CCS behoort derhalve op dit moment niet tot een van de

mogelijkheden om CO₂-reductie te bewerkstelligen bij de opwekking van elektriciteit door de centrales, zodat ook om die reden de uitfasering van kolen het meest voor de hand ligt.

Sinds 2003 hebben eigenaren van kolengestookte elektriciteitscentrales de mogelijkheid gehad om gebruik te maken van subsidieregelingen voor bij- en meestook van biomassa. In het verleden is hiervoor de MEP-subsidie (Milieukwaliteit van de Elektriciteitsproductie) ingezet, deze subsidie is in 2008 vervangen door de SDE (Besluit stimulering duurzame energieproductie) opgevolgd door de SDE+ in 2011. Middels de SDE+ is er ruim €3,6 miljard aan beschikkingen afgegeven voor bij- en meestook van biomassa. Een deel van deze beschikkingen is gebruikt voor de benodigde aanpassingen aan de centrales (subsidie van de onrendabele top omdat de inzet van biomassa duurder is als brandstof dan kolen inclusief een investeringscomponent voor ombouw van de centrale om deze geschikt te maken voor bij- en meestook van biomassa). Vier centrales – waaronder de drie nieuwste centrales – maken momenteel gebruik van deze regeling.

In het regeerakkoord is opgenomen dat de subsidiëring van bijstook van biomassa in kolengestookte elektriciteitscentrales na 2024 wordt stopgezet. Om die reden is in 2018 de subsidie voor de categorie bij- en meestook van biomassa in centrales niet opengesteld in de SDE+-regeling. Bestaande subsidiebeschikkingen worden evenwel in stand gelaten, zodat op grond van deze beschikkingen de subsidie voor bij- en meestook van biomassa ook na 2024 kan doorlopen en deze volledig kan worden benut. Het aflopen van de subsidie voor bij- en meestook van biomassa betekent niet dat centrales niet meer elektriciteit mogen opwekken met (deels) biomassa, slechts dat de overheidssteuning daarvoor afloopt. Het staat de eigenaren van de centrales vrij om elektriciteitsopwekking met biomassa voort te zetten en het percentage meestook op te hogen zodat sprake is van een volledige biomassa-centrale. Het ligt ook in de lijn van de verwachting dat ten minste enkele van de huidige centrales na afloop van de subsidietermijn zullen doorgaan met het bijstoken of volledig stoken van biomassa voor de elektriciteitsproductie. Zo heeft een van de eigenaren reeds in de media aangekondigd

biomassa in te willen zetten om zijn twee centrales CO₂ neutraal te krijgen.

Dat het mogelijk is om kolengestookte elektriciteitscentrales om te zetten in biomassacentrales blijkt bovendien uit het feit dat mondiaal al een aantal, voormalig kolengestookte elektriciteitscentrales zijn omgebouwd in die zin dat ze elektriciteit opwekken zonder kolen en met slechts biomassa. Zo zijn in het Verenigd Koninkrijk drie van de zes eenheden van de "Drax"-kolencentrales omgebouwd naar een volledige biomassacentrale, gelijk de "Avedore I en II"- centrales in Denemarken, de "Atikokan"-centrale in Canada en de centrales "Les Awirs" en "Rodenhuize" in België. Ook andere mogelijkheden bestaan voor de huidige kolengestookte elektriciteitscentrales om zonder kolen door te gaan met elektriciteitsopwekking. Dit is ook bevestigd door een van de eigenaren van een centrale, die zelf heeft aangegeven op zo kort mogelijke termijn voor de centrale in Nederland te stoppen met het gebruik van kolen. Elektriciteitsproductie met andere (schone) brandstoffen behoort derhalve tot de (technische) mogelijkheden van elektriciteitscentrales die momenteel elektriciteit opwekken met (deels) kolen.

5. Effecten van de voorgestelde maatregel op leveringszekerheid

Een verbod op het gebruik van kolen voor de opwekking van elektriciteit heeft mogelijk invloed op de samenstelling van het Nederlandse productiepark en daarmee de leveringszekerheid van elektriciteit. Zoals hiervoor reeds genoemd, heeft in 2016 de toenmalige Minister van Economische Zaken een rapport laten opstellen over mogelijke ingrepen rond de kolencentrales. Door middel van een model voor de Europese elektriciteitsmarkt is in kaart gebracht wat de effecten van verschillende beleidsscenario's zouden zijn op onder andere de leveringszekerheid. Hierbij zijn ook scenario's doorgerekend voor sluiting van alle kolencentrales in 2020, 2025, 2030 en 2040. De resultaten van deze doorrekeningen zijn in januari 2017 bekend gemaakt. Hieruit blijkt dat de leveringszekerheid van elektriciteit in Nederland naar alle waarschijnlijkheid niet in gevaar komt door uitfasering van kolencentrales. Bij uitfasering van kolencentrales resteert in de scenario's voldoende capaciteit in Nederland en Europa om de weggevalle productie uit kolencentrales op te vangen. Met dit wetsvoorstel is evenwel geen sprake van uitfasering van centrales, maar van een verbod op het gebruik van kolen voor het opwekken van elektriciteit. Zoals hiervoor al aangegeven kunnen de centrales elektriciteit blijven opwekken met behulp van andere brandstoffen. De in dit wetsvoorstel geboden overgangperioden bieden de eigenaren van de centrales voldoende tijd om hun centrale geschikt te maken voor het gebruik van enkel andere brandstoffen dan kolen. Dit voorstel kan derhalve van invloed zijn op het aanbod van elektriciteit in de markt, maar zal naar verwachting geen gevolgen hebben voor de leveringszekerheid.

6. Regulering van eigendom

6.1. Artikel 1 EP EVRM

Artikel 17 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie beschermt het recht op eigendom. De bescherming die deze bepaling biedt komt overeen met de bescherming van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (hierna: artikel 1 EP EVRM). Hierna wordt gemakshalve enkel nog over artikel 1 EP EVRM gesproken.

Het verbod tot het opwekken van elektriciteit met behulp van kolen vormt een inmenging in het eigendomsrecht van de eigenaren van de kolengestookte elektriciteitscentrales als bedoeld in artikel 1 EP EVRM. Er is sprake van regulering van eigendom en geen (de facto) onteigening wanneer de rechthebbende enig economisch belang of een zinvolle gebruiksmogelijkheid behoudt bij (activa) van zijn onderneming. Dit volgt uit onder meer de uitspraak van de Hoge Raad over de Wet verbod pelsdierhouderij (zie: HR 16 december 2016, ECLI:HR: 2016:2888, r.o. 3.4.2).

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele vrijheden (EHRM) erkent evenwel dat een Staat ter borging van het algemeen belang (het gebruik van) eigendom mag reguleren en aan beperkingen mag onderwerpen als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Een inbreuk op het eigendomsrecht is gerechtvaardigd wanneer er sprake is van regulering van eigendom en deze aan de legaliteitstoets, de legitimiteitstoets en de evenredigheidstoets ("fair balance") voldoet.

De toets van legaliteit brengt mee dat de inmenging in het eigendomsrecht voorzien moet zijn bij wet. Daarnaast dient de wettelijke regeling precies, toegankelijk en voorzienbaar te zijn. Aan deze voorwaarde wordt voldaan doordat het verbod op elektriciteitsopwekking met behulp van kolen in dit wetsvoorstel is opgenomen. Daarmee is een wettelijke basis gegeven. Daarnaast is deze wettelijke basis voldoende toegankelijk, precies en voorzienbaar doordat de artikelen van dit wetsvoorstel duidelijk en precies omschrijven per wanneer een productie-installatie voor de opwekking van elektriciteit geen kolen meer mag gebruiken. Bovendien zal dit voorstel op de gebruikelijke wijze bekend worden gemaakt.

De legitimiteitstoets houdt in dat de inmenging enkel mag plaatsvinden in het algemeen belang en dat deze een legitiem doel dient. Ook hieraan wordt voldaan. Het EHRM laat de lidstaten een ruime beoordelingsmarge bij het vaststellen van wat als een legitieme doelstelling in het kader van het algemeen belang kan gelden. De met dit voorstel

beoogde CO₂-reductiebetreft een dwingende reden van algemeen belang, te weten het

bereiken van een aanzienlijke CO₂-reductie om aan de verplichtingen uit de

Overeenkomst van Parijs te kunnen voldoen om zodoende klimaatontwrichting te voorkomen, zoals reeds in voorgaande paragrafen uiteen is gezet. Bovendien zijn er geen andere minder ingrijpende maatregelen mogelijk om ditzelfde doel te bereiken, zoals uit paragraaf 3 blijkt.

De evenredigheidstoets vraagt tot slot om een beoordeling of met dit wetsvoorstel sprake is van een rechtvaardig en evenwichtig resultaat, oftewel 'fair balance', tussen de belangen van de staat en de belangen van het individu die worden geraakt door de inmenging in zijn eigendomsrecht. In geval van regulering, zoals met dit voorstel aan de orde is, is financiële compensatie geen vereiste voor het bereiken van een 'fair balance'.

Bij de beoordeling of sprake is van een 'fair balance' dienen verschillende aspecten in ogenschouw te worden genomen.

Een daarvan is de voorzienbaarheid van dit verbod. In paragraaf 4 wordt uitvoerig ingegaan op de voorzienbaarheid van CO₂-reductiemaatregelen voor de centrales. Zo was al duidelijk voor de bouw van enkele centrales dat de CO₂-uitstoot van deze centrales tijdens hun levensduur tot nul zou moeten worden teruggebracht. Daarmee was ook voor de reeds bestaande centrales, uit de jaren '90, vanaf 2005 voorzienbaar dat CO₂-beperkende maatregelen zouden volgen.

Daarnaast was vanaf deze datum ook duidelijk dat de noodzakelijke klimaatdoelstellingen zouden vragen om verdergaande CO₂-reductie bij de centrales. Zowel in Nederland als in

Europa was gekozen voor scherpe ambities voor het terugdringen van de emissies van broeikasgassen, voor het fors verhogen van het tempo van energiebesparing en voor een sterke toename van de inzet van hernieuwbare energiebronnen. Deze ontwikkelingen zijn eveneens van invloed op de energievraag en de inzet van fossiele brandstoffen. Gelet hierop konden de eigenaren van de centrales verwachten dat de marktcondities in de toekomst voor hun kolengestookte centrales anders zouden zijn dan ten tijde van de aanvraag van de vergunning. Zij hadden bij het doen van de investering in de centrale hiermee dan ook rekening kunnen houden.

De Afdeling Advisering van de Raad van State onderschrijft in haar voorlichting over de amendementen van het Kamerlid Vos bij het wetsvoorstel voortgang energietransitie dat

CO₂-reductie maatregelen ten minste vanaf 2007 voorzienbaar waren. En dat het niet

ongerechtvaardigd hoeft te zijn om de kosten voor het beperken van schade aan het milieu in beginsel voor de vervuiler te laten. De centrales veroorzaken schade aan het milieu zodat het in beginsel gerechtvaardigd is dat het nadeel dat zij eventueel leiden ten gevolge van de maatregelen ter beperking van schade aan het milieu voor hun rekening blijft. De kosten van deze milieumaatregelen komen evenwel niet volledig voor rekening

van de centrales. Om CO₂-reductie bij centrales te stimuleren heeft de overheid de

afgelopen jaren diverse subsidies verstrekt en daarmee de centrales financieel geholpen

om hun CO₂-uitstoot te beperken.

Daarnaast is van belang dat het verbod op het gebruik van kolen bij het opwekken van elektriciteit in de centrale het gebruik van andere middelen voor elektriciteitsopwekking onverlet laat. Aan de centrales wordt bovendien een overgangperiode geboden, waarbij de duur van de overgangperiode afhankelijk is van het rendement van de centrales, om zo nodig (verdere) ombouw van de centrale te realiseren zodat de centrale ook daadwerkelijk geschikt is om met behulp van andere brandstoffen dan kolen, zoals biomassa of waterstof, elektriciteit op te wekken. Ook deze overgangperiodes zijn relevant voor de afweging of sprake is van een 'fair balance'.

Bij het vaststellen van de overgangperiode is 2030 als jaar waarin het gebruik van kolen voor elektriciteitsopwekking tot een einde moet zijn gekomen als uitgangspunt genomen. Uit klimaatrapporten blijkt dat de klimaatdoelstellingen voor Europa, en derhalve ook Nederland, haalbaar zijn als uiterlijk in 2030 elektriciteitsopwekking met behulp van kolen is uitgefaseerd. Om die reden loopt de overgangperiode die in dit voorstel wordt geboden uiterlijk op 1 januari 2030 af. Een langere overgangperiode ligt daarom niet in de rede.

Voor de kolengestookte elektriciteitscentrales die in Nederland niet zo lang geleden zijn begonnen met de opwekking van elektriciteit geldt dat het hen nog wordt toegestaan om elektriciteit met behulp van kolen op te wekken tot 1 januari 2030. Uitgaande van inwerkingtreding van het voorliggende wetsvoorstel in 2019, wordt aan deze centrales een overgangperiode geboden van meer dan 10 jaar.

Deze overgangperiode biedt de exploitanten van deze relatief nieuwe centrales een periode van meer dan 10 jaar om hun schade te beperken als gevolg van het verbod op het gebruik van kolen. Met de geboden overgangperiode worden de exploitanten van de centrales in de gelegenheid gesteld om (een groot deel van) hun investeringen terug te verdienen en de centrale, al dan niet gefaseerd, gebruiksklaar te maken voor verdere exploitatie met andere brandstoffen dan kolen.

Voor de jaren '90 centrales geldt dat zij hun investeringen in de centrale al hebben terugverdiend. Voor hen biedt de overgangperiode de mogelijkheid om gedurende een aantal jaren extra rendement te behalen en om de centrale, al dan niet gefaseerd, gebruiksklaar te maken voor andere brandstoffen. Om die reden wordt het redelijk geacht om de jaren '90 centrales, die een lager rendement hebben dan de nieuwere

centrales en derhalve meer CO₂-uitstoten voor dezelfde hoeveelheid opgewekte

elektriciteit, een kortere overgangperiode te bieden. Hiermee wordt recht gedaan aan de

doelstelling van dit wetsvoorstel om zo veel mogelijk CO₂-reductie bij kolengestookte

centrales te bereiken zonder dat de belangen van de eigenaren van deze centrales uit het oog worden verloren. De overgangperiode van ruim 5 jaar borgt dat met dit voorstel sprake blijft van een 'fair balance'.

De overgangperiode voor de jaren '90 centrales tot en met 31 december 2024 borgt dat zij voldoende tijd hebben om het productieproces van hun centrale aan te passen, zodat met andere brandstoffen dan kolen elektriciteit opgewekt kan worden. Mocht een centrale ervoor kiezen om vanaf 1 januari 2025 niet langer elektriciteit op te wekken, dan biedt deze overgangperiode voldoende tijd voor een zorgvuldige bedrijfsbeëindiging, zoals het opstellen van een sociaal plan en afronding van financiële en contractuele verplichtingen.

Bekend is dat een van de centrales het voornemen heeft om zijn productieproces te wijzigen en een ombouw te realiseren naar een 100% biomassa-centrale. Ook dit is in de voorgestelde overgangperiode mogelijk. De ombouw naar een 100% biomassa-centrale is technisch mogelijk. Bij de subsidie van bij- en meestook van biomassa in kolencentrales wordt een termijn van drie jaar gehanteerd om bij- en meestook te realiseren. Een volledige ombouw naar 100% biomassa vraagt vergelijkbare technische aanpassingen, zodat in beginsel ook hiervoor een termijn van drie jaar redelijk is. Echter zijn naast technische aanpassingen mogelijk ook andere aanpassingen in de bedrijfsvoering nodig, zoals de aanvraag van vergunningen, extra inkoop van duurzame biomassa en het inregelen en optimaliseren van de centrale. Om deze redenen is gekozen voor een overgangstermijn van 5 jaar.

De centrales behouden de subsidie voor bij- en meestook van biomassa. Dit geldt voor alle beschikkingen voor bij- en meestook van biomassa in kolencentrales. Voor de jaren '90 centrales geldt echter wel dat zij vanaf 1 januari 2025 volledig op biomassa moeten draaien. Deze subsidie levert een belangrijke bijdrage aan het behalen van de Europese verplichte doelstelling van 14% hernieuwbare energie in 2020 en de doelstelling uit het Energieakkoord van 16% hernieuwbare energie in 2023 en draagt daarnaast ook bij aan

het reduceren van de CO₂-uitstoot gedurende de overgangperiode.

Tot slot sluiten de overgangperiodes aan bij de verwachte ontwikkeling van de weglekeffecten van CO₂ door verplaatsing van elektriciteitsproductie naar het buitenland.

Uit onderzoek dat in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken is uitgevoerd in 2016, blijkt dat het op korte termijn verbieden van elektriciteitsproductie met kolen met forse weglekeffecten naar het buitenland gepaard gaat, omdat (kolen)centrales in het buitenland voor een groot deel de productie overnemen. Uit het rapport volgt dat

algehele sluiting van kolencentrales in 2020 ertoe leidt dat 70% van de vermeden CO₂-

uitstoot in Nederland alsnog uitgestoten wordt door vervangende productie in het buitenland. Dit weglekeffect is een stuk minder groot naarmate de algehele sluiting van kolencentrales meer richting 2030 plaatsvindt of zoals in dit wetsvoorstel wordt voorgesteld in geval van uitfasering van kolen deels eind 2024 en geheel per 1 januari 2030. In het geval van de toepassing van alternatieve brandstoffen is zelfs geen weglekeffect voorzien.

In het wetsvoorstel is tot slot in artikel 4 nog expliciet de bevoegdheid opgenomen om aanvullende compensatie te bieden als onverhoopt sprake blijkt te zijn van een individuele en buitensporige last als gevolg van het in dit wetsvoorstel geïntroduceerde verbod. Zoals hiervoor uiteengezet is dit wetsvoorstel in lijn met de vereisten van artikel 1 EP EVRM. Dit laat evenwel de mogelijkheid onverlet dat de maatregel voor een eigenaar van een kolengestookte centrale onder omstandigheden kan leiden tot een individuele en buitensporige last. Naar verwachting onderscheiden de eigenaren van de Hemwegcentrale, Amer 9-centrale, Eemshavencentrale, MPP3-centrale en de Rotterdamcentrale zich onvoldoende van elkaar, zodat niet gesproken kan worden van een individuele last. Een aanvullend recht op compensatie, anders dan voornoemde overgangsperiode, is daarom niet opgenomen. Echter niet alle individuele aspecten van de centrales zijn bekend, zodat met artikel 4 de mogelijkheid wordt open gehouden om in geval van bijzondere omstandigheden, als toch sprake blijkt te zijn van een individuele en buitensporige last bij een van de eigenaren van een thans nog kolengestookte centrale, alsnog compensatie in welke vorm dan ook te kunnen bieden.

6.2 Energie Handvest Verdrag

Het Verdrag inzake het Energiehandvest (Energy Charter Treaty, hierna: ECT) beschermt investeringen in onder meer energieproductie, zoals productie-installaties voor elektriciteitsopwekking waarop dit voorstel ziet. Om aanspraak te kunnen maken op de bescherming onder het ECT moeten zowel het land waar de investeerder is gevestigd als het land waar hij de investering heeft gepleegd partij zijn bij het ECT. De eigenaren van de centrales kunnen zich beroepen op de bescherming onder het ECT, aangezien zowel Nederland, als land waar de investering is gedaan, als het land waar zij hun hoofdkantoor hebben (Duitsland, Zweden en Frankrijk) partij zijn bij het ECT.

Op grond van artikel 13 van het ECT is het verboden om een productie-installatie waar elektriciteit wordt opgewekt te nationaliseren, onteigenen of aan maatregelen te onderwerpen die een soortgelijk effect hebben als nationalisatie of onteigening.

Onteigening is toegestaan als wordt voldaan aan vier criteria:

1. onteigening geschiedt in het algemeen belang;
2. onteigening is niet discriminerend;
3. onteigening geschiedt met inachtneming van een behoorlijke rechtsgang; en
4. onteigening gaat gepaard met de betaling van een prompte, adequate en doeltreffende compensatie.

Of sprake is van onteigening of een maatregel met vergelijkbaar effect (hierna: indirecte onteigening) wordt doorgaans besloten door middel van arbitrage. Aangezien met dit wetsvoorstel geen sprake is van nationalisatie of onteigening van de centrales, zal gekeken moeten worden of sprake is van indirecte onteigening.

Uit diverse openbare arbitragevonnissen blijkt dat eerst sprake is van indirecte onteigening als de investeerder door de maatregel, volledig of voor een aanzienlijk deel, het recht op zijn eigendom wordt ontzegd of de effectieve controle over zijn investering verliest dan wel dat hierdoor de investering, geheel of voor een aanzienlijk deel, zijn

waarde verliest (zie o.a. AES Summit Generation Limited en AES Tisza Erömü Kft. v. Hongarije, ICSID zaaknr. ARB/07/22, toewijzing 23 september 2010, par. 14.3.1. en Mamidoil Jetoil Greek Petroleum Products Societe Anonyme S.A. v. Albanië, ICSID zaaknr. ARB/11/24, Toewijzing d.d. 30 maart 2015, par. 563, 566-570).

Dit wetsvoorstel introduceert een verbod op het gebruik van kolen voor elektriciteitsopwekking en grijpt als zodanig niet in op de zeggenschap die de eigenaren van de centrales over hun onderneming kunnen uitoefenen. Ook ontnemt het wetsvoorstel geen aanspraken van de eigenaren van de centrales op (een deel van) hun eigendom. Evenmin heeft het wetsvoorstel tot gevolg dat de investering (grotendeels) waardeloos wordt.

Het wetsvoorstel heeft derhalve, gelet op voornoemde arbitragevonnissen, niet tot gevolg dat sprake is van indirecte onteigening. Voor zover al zou worden aangenomen dat wel sprake zou zijn van indirecte onteigening, wordt met dit wetsvoorstel voldaan aan de vier vereisten die artikel 13 ECT stelt. Het is evenwel gelet op de uitspraak van het Europees Hof van Justitie van 6 maart 2018 in de procedure tussen Slowakije en Achmea B.V. (HvJ EU 6 maart 2018, C-284/16) niet aannemelijk dat dit wetsvoorstel zal leiden tot een arbitragegeshil. In deze zaak antwoordde het Hof op prejudiciële vragen over de verenigbaarheid van een arbitrageclausule met het Unierecht dat het arbitragebeding in de investeringsbeschermingsovereenkomst niet verenigbaar is met Unierecht. Deze uitspraak heeft tot gevolg dat investeerders in de Europese Unie, zoals ook de eigenaren van de kolengestookte elektriciteitscentrales, zich niet langer kunnen beroepen op de arbitragebepaling uit het Energiehandvestverdrag.

5. Regeldruk

Met dit wetsvoorstel wordt een verbod ingevoerd op het gebruik van kolen als brandstof voor de elektriciteitsproductie. Het invoeren van een verbod heeft als effect dat de eigenaren op zoek moeten gaan naar andere exploitatiemogelijkheden van hun centrales. Daar waar dit leidt tot extra investeringen voor het aanpassen van de centrales, is er sprake van eenmalige regeldrukkosten. Het is momenteel niet bekend op welke wijze de eigenaren de centrales gaan aanpassen. De hoogte van de eenmalige kosten kunnen dan ook niet vooraf worden ingeschat.

6. Consultatie

P.M. in te vullen na afloop van consultatietermijn.

II. ARTIKELEN

Artikel 1

In artikel 1 worden enkele begrippen nader gedefinieerd. Zo wordt bij de omschrijving van kolen verwezen naar de GN-codes 2701, 2702 en 2704 zoals deze zijn opgenomen in Bijlage I bij Verordening (EEG) nr. 2658/87 van de Raad van 23 juli 1987 met betrekking tot de tarief- en statistiek nomenclatuur en het gemeenschappelijk douanetarief (PbEU 1987, L 256). GN-code 2701 staat voor steenkool; briketten, eierkolen en dergelijke van steenkool vervaardigde brandstoffen waaronder cokeskolen en bitumineuze kolen. GN-code 2702 staat voor bruinkool, ook indien geperst maar anders dan git. En tot slot staat GN-code 2704 voor cokes en half-cokes van steenkool, bruinkool of van turf, ook indien geperst, waaronder retortenkool.

Voor de begripsomschrijving van netto elektrisch rendement is aangesloten bij de omschrijving in artikel 5.12a, eerste lid, van het Besluit rendementseisen kolencentrales.

Het begrip productie-installatie is opgenomen om te verduidelijken dat deze wet enkel van toepassing is op kolengestookte elektriciteitscentrales en niet op andere installaties die kolen gebruiken in hun bedrijfsproces.

Artikel 2 en 3

Vanaf het moment van inwerkingtreding van dit wetsvoorstel zal het verboden zijn voor productie-installaties om elektriciteit met behulp van kolen op te wekken. Het verbod heeft onmiddellijke werking. Artikel 3 biedt echter kolencentrales, zijnde productie-installaties die, al dan niet uitsluitend, met behulp van kolen elektriciteit opwekken, een overgangperiode waarin zij nog wel met kolen elektriciteit mogen opwekken. Voor kolengestookte elektriciteitscentrales met een netto elektrisch rendement van 44% of meer loopt deze overgangperiode tot 1 januari 2030. Voor kolengestookte elektriciteitscentrales met een rendement tussen de 40% en 44% eindigt deze overgangperiode op 31 december 2024.

Uitgangspunt is dat het rendement wordt berekend door het gemiddelde te nemen over een periode van vijf jaar (artikel 3, tweede lid). Het rendement wordt namelijk beïnvloed door het opstarten en afschakelen van de productie-installatie en de belasting van de installatie (vollast of deellast). Deze bedrijfsomstandigheden zijn derhalve van invloed op het rendement maar zeggen weinig over het daadwerkelijke rendement van de installatie, zodat ze niet van doorslaggevend belang mogen zijn bij de vaststelling van het rendement. Door het rendement gemiddeld over een langere periode te nemen, zullen bijzondere bedrijfsomstandigheden minder het daadwerkelijke rendement beïnvloeden. Aangezien enkele nieuwe(re) centrales nog geen vijf jaar in bedrijf zijn, wordt voor hen het rendement bepaald over de periode dat aan het openbare net wordt geleverd met een minimum van een jaar. Testfasen worden daarbij niet meegerekend.

Bij de bepaling van het rendement wordt rekening gehouden met eventuele warmtelevering. In het derde lid van artikel 3 wordt hiervoor aangesloten bij de correctieberekening op basis van een vermogensverlies warmte, zoals die in de praktijk wordt gebruikt bij de SDE+, te weten: $\text{elektrisch rendement} = (\text{netto elektriciteitslevering} + (\text{warmtelevering} \times \text{vermogensverliesfactor warmte})) / \text{brandstof input}$. Het begrip 'warmtenet' is overgenomen uit artikel 1 van de Warmtewet en is het geheel van tot elkaar behorende, met elkaar verbonden leidingen, bijbehorende installaties en overige hulpmiddelen dienstbaar aan het transport van warmte, behoudens voor zover deze leidingen, installaties en hulpmiddelen zijn gelegen in een in pandig leidingstelsel, een binnen-installatie of een gebouw of werk van een producent en strekken tot toe- of afvoer van warmte ten behoeve van dat in pandig leidingstelsel, die binnen-installatie of dat gebouw of werk van een producent.

Bij de bepaling van het rendement wordt bij de tweede overgangperiode eveneens rekening gehouden met het eventuele gebruik van andere brandstoffen, zoals bij- en meestook van biomassa (artikel 3, vierde lid). In dat kader wordt een correctie toegepast op het rendement om te voorkomen dat centrales die bezig zijn met de omzetting van hun centrale naar een andere brandstoffencentrale niet onbedoeld tijdens dit proces hun centrale moeten sluiten omdat zij niet langer aan de vereiste rendementseisen voldoen.

Dit geldt enkel voor het rendementsvereiste van 44% of meer voor de periode na 31 december 2024 tot 1 januari 2030. Voor centrales met een rendement van lager dan 44% geldt deze correctie niet, omdat het onwenselijk wordt geacht dat deze centrales na 31 december 2024 nog kolen gebruiken voor de opwekking van elektriciteit. Zij moeten derhalve om in productie te blijven hun centrale uiterlijk 1 januari 2025 hebben omgezet in een andere brandstoffencentrale.

Het vijfde lid van artikel 3 geeft degene die de centrale exploiteert de opdracht om op verzoek van het bevoegd gezag informatie over het netto elektrisch rendement te overleggen in het kader van toezicht en handhaving. Dit betreft een eenmalige informatieverstrekking voor het geval het rendement niet bekend mocht zijn.

Artikel 4

Dit artikel regelt expliciet de bevoegdheid van de Minister van Economische Zaken en Klimaat om aanvullende compensatie te kunnen bieden. Dit voor het geval dat het voorgestelde verbod, anders dan nu verwacht, voor een van de eigenaren van de kolengestookte elektriciteitscentrales een individuele, buitensporige last met zich mee zou brengen waardoor er geen 'fair balance' meer zou bestaan tussen het algemeen belang dat met deze maatregel wordt gediend en de belangen van de eigenaar van de desbetreffende kolengestookte elektriciteitscentrale bij ongestoord genot van zijn eigendom. De Minister kan op verzoek van de eigenaar van de kolengestookte elektriciteitscentrale en indien deze aantoont dat het verbod – anders dan bij een van de andere exploitanten van een kolengestookte centrale – een buitensporige last op hem legt, in overleg treden over op welke wijze alsnog een 'fair balance' bereikt kan worden.

Artikel 5

In dit artikel wordt bepaald dat dit wetsvoorstel na te zijn aangenomen vrijwel direct na publicatie in werking treedt. Hiermee wordt afgeweken van de vaste verandermomenten (per 1 juli of 1 januari). Het doel dat wordt nagestreefd met dit voorstel verlangt zo spoedig mogelijke werking van het verbod. De ondernemingen op wie het verbod betrekking heeft, wordt zo ook duidelijkheid gegeven en zij worden niet onevenredig geraakt door deze wijze van inwerkingtreding doordat hen in het kader van de compensatieregeling een ruime overgangperiode wordt geboden.

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,